Kópavogsbær

Kostnaðar- og ábyrgðarskipting ríkis og sveitarfélaga í þjónustu við fatlað fólk

Áfangaskýrsla II

Kynning í velferðarráði Kópavogs
14.10.2024

Skjal sótt af '00000000' dags. 1.11.2026

Heildarendurskoðun laga nr. 38/2018

- Í byrjun árs 2021 skipaði þáverandi félags- og barnamálaráðherra tvo starfshópa til að fjalla um málefni fatlaðs fólks með langvarandi stuðningsþarfir.
- Starfshóparnir voru settir af stað á grundvelli samkomulags ríkis og sveitarfélaga frá 30. september 2020 á grundvelli 11. gr. laga um opinber fjármál.
  - Hlutverk starfshópanna var að endurskoða lög nr. 38/2018 í heild sinni og þær reglugerðir sem lögunum fylgja með áherslu á að greina þau álitaefni sem upp hafa komið við framkvæmd laganna og skoða kostnaðarþróun árin 2018 til 2020.
- Báðir starfshóparnir skiluðu skýrslum um störf sín en skýrslurnar innihalda viðamiklar upplýsingar og greiningar sem hingað til hafa ekki verið aðgengilegar um stöðu þjónustu við fatlað fólk á Íslandi.
  - Niðurstöður kostnaðargreiningar sýndu alvarlega fjárhagslega stöðu þjónustu við fatlað fólk á vegum sveitarfélaga.
  - Skýrslurnar voru kynntar á fundi ríkisstjórnar 6. maí 2022.

Skjal sótt af '000000000' dags. 11.11.2025

Heildarendurskoðun laga nr. 38/2018

- Í byrjun júlí 2022 skipaði félags- og vinnumarkaðsráðherra nýjan starfshóp með fulltrúum ríkis og sveitarfélaga sem fékk það hlutverk að móta tillögur um kostnaðarskiptingu ríkis og sveitarfélaga í þjónustu við fatlað fólk.
- Í vinnu starfshópsins var gert ráð fyrir að sérstaklega yrði horft til ýmissa þeirra álitamála sem komið hafa upp í samskiptum ríkis og sveitarfélaga í þjónustu við fatlað fólk.
  - Áfangaskýrsla I og II eru afrakstur þessa hóps.

Skjal sótt af 'Opnir dagar' 11.11.2025

Um áfangaskýrslu II

- Er sjálfstætt framhald af áfangaskýrslu I sem kom út í janúar 2024.
  - Í áfangaskýrslu I lagði starfshópurinn fram nokkurn fjölda tillagna sem ætlað er að stuðla að frekari þróun innan þjónustunnar.
- Í áfangaskýrslu II er byggt á þeim tillögum en umfjöllunin afmörkuð við nokkur málefnasvið.
  - Meginmarkmið áfangaskýrslu II er að greina stöðu ólíkra hópa og leggja fram tillögur að þjónustu við þá sem er heildstæð, hagkvæm og árangursrík.
  - Umfjöllun í áfangaskýrslu II er skipti í sjö kafla.

Skjal sótt af 'Opnir dagar' 11.11.2025

Kafli 1 - Mat á stuðningsþörf í þjónustu við fatlað fólk

- Grunnmat í almennri félagsþjónustu er ekki samræmt með heildstæðum hætti.
- Staðlað mat á umfangi stuðningsþarfa (SIS – A mat) er unnið með stöðluðum hætti og af því má ráða í hvaða stuðningsflokk viðkomandi einstaklingur er metinn.
  - SIS - A matið tekur til þeirra sem metnir eru í stuðningsþörf umfram 15 klst. á viku og þurfa því sértæka félagsþjónustu sem fellur undir lög nr. 38/2018. Ekki hafa verið afmörkuð nein efri mörk í klst. í SIS mati. Ekki liggur fyrir nein afmörkun (viðmið) um hvenær stuðningsþarfir einstaklinga eru taldar svo umfangsmiklar og flóknar að til þurfi samþætta aðkomu félags-, heilbrigðis- og menntaþjónustu.
- Tillögur eru því gerðar um afmörkun þjónustu á sviði almennrar, sértækrar og umfangsmikillar þjónustu.
  - Taka upp samræmt verklag við mat á stuðningsþörf á þessum sviðum.
  - Gera tillögur um hvernig megi auka kostnaðarvitund samhliða ríkari eftirfylgd við framkvæmd þjónustunnar.
  - Unnið verði að því að Staðlað mat á umfangi stuðningsþarfa (SIS – A) verði grundvöllur framlaga Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga.

Skjal sótt af 'Opnir dagar' 11.11.2026

Kafli 2 - Þjónusta við fatlað fólk – stigskipt ábyrgð ríkis og sveitarfélaga

- Mörk ábyrgðar milli ríkis og sveitarfélaga í sértækri þjónustu og þegar um umfangsmiklar stuðningsþarfir er að ræða eru óljós.
  - Þessi staða hefur skapað óvissu og óþarfa flækjustig við framkvæmd þjónustunnar og dregið úr skilvirkni og árangri.
  - Forsendur sveitarfélaga til þess að sinna mjög sérhæfðri og kostnaðarsamri þjónustu eru afar mismunandi.
- Til þess að tryggja enn frekar samræmi og gæði þjónustunnar eru lagðar fram tillögur um að tiltekin málasvið, þar sem umfangsmikillar og sérhæfðrar þjónustu er þörf, verði á ábyrgð ríkisins.
  - Þjónustustigin yrðu þrjú, þ.e. fyrsta stigs þjónusta (almenn félagsþjónusta), annars stigs þjónusta (sértæk þjónusta fyrir fatlað fólk) sem yrði á ábyrgð sveitarfélaga og þriðja stigs þjónusta á tilteknum málasviðum, sem yrði þá á ábyrgð ríkisins.
- Með því að ríkið taki alfarið ábyrgð á þjónustu til tiltekinna málasviða á þriðja stigi, sbr. skipunarbréf, er samhliða gert ráð fyrir aukinni ábyrgð sveitarfélaga til að tryggja framkvæmd almennra forvarna á fyrsta þjónustustigi og sértækum forvörnum og völdum forvörnum5 á öðru stigi.
  - Þetta felur m.a. í sér að sveitarfélögin taki alfarið ábyrgð á uppbyggingu húsnæðis og þjónustu við þá sem óska eftir og metnir eru í þörf fyrir almennt og sértækt íbúðarhúsnæði í samræmi við niðurstöður SIS – A mats.

Skjal sótt af [illegible] dags. 11.11.2025

Kafli 3 - Staða og framtíð barna og ungmenna með fjölþættan vanda.

- Fyrirkomulag og innihald þjónustu við börn og ungmenni með fjölþættan vanda hefur lengi verið umfjöllunarefni í samskiptum ríkis og sveitarfélaga og gefin hafa verið út skýrslur, bréf og álit sem hafa á einn eða annan hátt fjallað um málefnið.
- Fram hafa komið ábendingar frá Ríkisendurskoðun um að ábyrgð á framkvæmd þjónustu við börn með fjölþættan vanda sé ekki skýr.
- Lögð er fram sú tillaga að ábyrgð ríkis og sveitarfélaga verði skipt þannig að þjónusta á fyrsta og öðru þjónustustigi verði alfarið á ábyrgð sveitarfélaga en ríkið taki ábyrgð á uppbyggingu og rekstri þjónustu barna með fjölþættan vanda á þriðja stigi.
- Áætlaður árlegur rekstrarkostnaður þjónustu vegna þessa hóps getur orðið allt að 3 ma.kr. að uppbyggingu lokinni.

Skjal sótt af 'Innri vefur' dags. 11.11.2025

Kafli 4 - Staða og framtíð fatlaðs fólks 18 ára og eldra sem metið er í þörf fyrir að sæta öryggisráðstöfunum

- Ábyrgð ríkis og sveitarfélaga í þjónustu við þá sem þurfa á öryggisráðstöfunum að halda hefur ekki verið skýrt afmörkuð og tilgreind.
- Það hefur valdið alvarlegum vanda í samskiptum þjónustuaðila og jafnvel hindrað að einstaklingar fái þjónustu í samræmi við rétt sinn.
- Gerð er tillaga um að þeir sem hljóti dóm eða úrskurð á grundvelli 62. gr. almennra hegningarlaga eða um skert ferðafrelsi til varnar almannaöryggi fái þriðja stigs þjónustu sem starfrækt verði á ábyrgð ríkisins.
  - Yfirfærsla ábyrgðar muni eiga sér stað í áföngum.
  - Jafnframt er gert ráð fyrir því að ný lög um öryggisráðstafanir verði samþykkt á haustþingi 2025.
- Fjárfesting: 1.663 m.kr. (Tveir kjarnar með aðstöðu fyrir samtals 17 einstaklinga). Árlegur rekstrarkostnaður verði allt að 1.860 m.kr. miðað við þjónustu fyrir 17 einstaklinga að uppbyggingu lokinni.

Skjal sótt af '000000000' dags. 11.11.2025

Kafli 5 - Staða og framtíð þjónustu við fatlað fólk 60 ára og yngra sem býr á hjúkrunarheimilum

- Ungt fatlað fólk með umfangsmiklar hjúkrunarþarfir flytur í auknum mæli inn á hjúkrunarheimili. Einstaklingarnir sjálfir og aðstandendur þeirra, sem og rekstraraðilar hjúkrunarheimila og hagsmunasamtök, hafa bent á að dvöl á hefðbundnum hjúkrunarheimilum sé í mörgum tilvikum ekki rétt þjónusta fyrir þennan hóp og að í einhverjum tilvikum sé brotið á rétti þeirra á grundvelli fötlunar.
- Meðal þess sem bent hefur verið á er að ungt fatlað fólk sem er 60 ára og yngra og býr á hjúkrunarheimilum skuli eiga þess kost að fá félags- og heilbrigðisþjónustu við hæfi sem auki og/eða viðhaldi lífsleikni þess.
- Gerðar eru tillögur um að staða þessa hóps verði metin út frá félagslegum þáttum og boðið verði upp á samþætta félags- og heilbrigðisþjónustu á heimili sem rekið sé í nálægð við hjúkrunarheimili eða á sínum heimilum.
- Einnig eru lagðar fram tillögur sem eru til þess fallnar að auka samþættingu þjónustu við einstaklinga sem búa í heimahúsum.
- Fjárfesting: 675 m.kr. (Íbúðakjarni með 7 íbúðum). Árlegur rekstrarkostnaður: 282 m.kr. (sólarhringsþjónusta) að uppbyggingu lokinni.

Skjal sótt af [redacted]' dags. 11.12.2025

Kafli 6 - Áætlun um uppbyggingu sértæks húsnæðis fyrir fatlað fólk í samræmi við lög nr. 38/2018

- Í samræmi við samkomulag ríkis og sveitarfélaga, frá desember 2023, eru lögð fram drög að 10 ára áætlun um uppbyggingu og notkun sértæks íbúðarhúsnæðis fyrir fatlað fólk.
- Í þessum fyrsta áfanga við undirbúning áætlunarinnar er lagt mat á fjölda þeirra sem taldir eru í bið eftir húsnæði, aldur þeirra og stuðningsþarfir og skilgreind eru viðmið sem unnið skal út frá við gerð áætlunarinnar.
  - Lagt er mat á kostnað við fjárfestingu og rekstur þjónustunnar.
- Lagt er til að sveitarfélögin muni bera ábyrgð á uppbyggingu og rekstri þjónustunnar í samræmi við þau viðmið og faglegu leiðbeiningar sem sett eru.
- Fjárfesting: 9.157 m.kr. (243 íbúðir). Árlegur rekstrarkostnaður: 5.585 m.kr. (243 einstaklingar) að uppbyggingu lokinni.

Skjal sótt af [illegible] dags. 11.11.2025

Kafli 7 - Stærð þjónustusvæða

- Til að tryggja faglegar forsendur, sjálfbærni og gæði í sértækri félagsþjónustu leggur starfshópurinn fram tillögu um að rétt sé að landinu verði skipt upp í þjónustusvæði þannig að á hverju þjónustusvæði séu að lágmarki 6.000 íbúar.
- Fámennari sveitarfélög skulu hafa samvinnu við önnur sveitarfélög um skipulag og framkvæmd þjónustunnar og beri þau þá sameiginlega ábyrgð á skipulagi og framkvæmd sem og kostnaði vegna hennar, nema annað sé tekið fram eða leiði af öðrum lögum.
- Stærð þjónustusvæðis tekur mið af stærð þjónustusvæða í barnavernd og þannig sé m.a. horft til þess að hægt verði að viðhalda samræmi og einfaldleika í skipulagi, stefnumótun og stjórnun í sértækri félagsþjónustu sveitarfélaga.

Skjal sótt af 'Opnir dagar' 11.11.2026